

УДК 330.131.7:656.6

*Вячеслав Коба
Ігор Аверічев*

МІСЦЕ ВОДНОТРАНСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття розкриває актуальні проблеми транспортної безпеки, визначає місце воднотранспортної безпеки в системі загальної транспортної безпеки України.

Ключові слова: транспортна безпека, воднотранспортна безпека, авіаційна безпека, залізнична безпека, автодорожня безпека.

Статья раскрывает актуальные проблемы транспортной безопасности, определяет место воднотранспортной безопасности в системе общей транспортной безопасности Украины.

Ключевые слова: транспортная безопасность, воднотранспортная безопасность, авиационная безопасность, железнодорожная безопасность, автодорожная безопасность.

Article reveals actual problems of the transport safety, determines where water transport safety in the overall transport system of Ukraine's security.

Keywords: transportation safety, water transport safety, aviation security, railway safety, roads safety.

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової економіки характеризується не тільки формуванням нових виробничих відносин, а й зміною відносин в інших сферах життя. Насамперед, переходу до ринкових відносин стали притаманні різного роду кризи, в тому числі політичного, економічного, суспільного характеру, відставання менталітету більшості громадян країни від реалій життя. Кризи, як правило, супроводжуються різноманітними негативними явищами в економіці: поширенням недобросовісної конкуренції, промислового шпигунства, зростанням злочинності, появою корупції, збільшенням частки тіньового сектору економіки, виробництву неякісної продукції та наданню неякісних послуг [1].

До того ж, у наслідок швидких і революційних змін, яких зазнає цивілізація постійно зростають ризики виникнення катастроф, аварій, соціальних конфліктів тощо. Особливо дошкуляють та завдають значної шкоди суспільству різноманітного роду надзвичайні ситуації та аварії на різних видах транспорту.

Отже, безпеку в сучасних умовах треба розглядати як одну з найголовніших цілей і невід'ємну умову діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав і світового співтовариства, яку потрібно вивчати. Сьогодні накопичився цілий комплекс проблем нормативно-правового, фінансового, матеріально-технічного,

© Коба В. Г., Аверічев І. М., 2013

РІЗНІ ВИДИ ТРАНСПОРТУ

соціального, інформаційного та науково-технічного характеру в усіх сферах національної економіки, зокрема і на транспорті, які вчасно не було розв'язано. Ситуація загострюється через відсутність налагодженої системи забезпечення транспортної безпеки, недостатню результативність виконання покладених на неї завдань і функцій, зниження рівня наукового й технічного супроводу зазначеної діяльності. Цьому сприяють складність і невивченість характеру й особливостей соціальних взаємозв'язків, що виникають між різними категоріями учасників суспільних відносин у процесі функціонування транспорту. Отже, вивчення питання економічної безпеки актуально і для транспортних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам транспортної безпеки на різних видах транспорту присвячені праці Шелухіна М.Л., Ареф'єва С.О., Мізюка В.В., Шкарлета С.М., Шемаєвої Л.Г. Питання транспортної безпеки на водному транспорті досліджено у незначній кількості робіт російських та вітчизняних вчених, зокрема Сидоренко В.Ф., Ванданов Т.Б., Ралько В.В., Абчук В.А., Тубольцева Г.В.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Більшість з вчених наголошували на підвищенні ефективності контрольно-наглядової діяльності на водному транспорті. Але місце воднотранспортної безпеки в системі загальної транспортної безпеки не визначено.

Мета статті і виклад основного матеріалу. Метою статті є розвиток теоретичних положень воднотранспортної безпеки в системі загальної транспортної безпеки України.

Транспортний комплекс – це не тільки способи та засоби перевезення пасажирів і вантажів. Галузь покликана, перш за все, розв'язувати завдання соціально-економічного характеру: забезпечувати прискорене зростання економіки, зміцнювати економічні зв'язки між регіонами України, країнами світу, задовольняти потреби населення у перевезеннях, сприяти підвищенню якості життя людей за рахунок вдосконалення послуг, що надаються. Тому, формування наукового поняття транспортної безпеки з теоретичної точки зору є питанням принципової важливості, оскільки воно повинне відображати сутність явища і коректно його пояснювати, виділяючи найбільш значущі елементи, як методологічні, так і практичні.

Ґрунтуючись на положеннях загальної теорії національної безпеки та чинного законодавства, під транспортною безпекою, на думку автора, слід розуміти: захищеність особистості, суспільства, держави та їх інтересів у транспортній сфері життєдіяльності від внутрішніх та зовнішніх загроз. Дане визначення в достатній мірі відображає єдність, взаємозв'язок і залежність двох складових частин будь-якої безпеки – фізичної та соціальної, а це, до речі, закладено в дуалістичній природі людини як біологічної та соціальної істоти, що є в центрі всіх видів безпеки.

Транспортна безпека, безумовно, носить яскраво виражений біосоціальний характер, що, у свою чергу, породжує додаткові труднощі і для розуміння сутності безпеки, і пошуку шляхів її забезпечення. На транспорті від впливу будь-яких видів загроз страждають, частіше за все, люди, але в той же час ці загрози породжені, головним чином, самою людиною. Статистика доводить, що джерелом переважної кількості різних подій на транспорті є так званий «людський чинник».

У реальному житті всі об'єкти безпеки – і окрема людина, і корпоративна група, і суспільство в цілому, і держава – піддаються одночасному впливу різноманітних загроз. Тому необхідно мати комплексний підхід до оцінки рівня безпеки того чи іншого об'єкта і, відповідно, організації її забезпечення.

РІЗНІ ВИДИ ТРАНСПОРТУ

Транспортна безпека ніколи не виділялася в якості самостійного виду економічної безпеки і не може існувати поза рамками національної безпеки. Як частина єдиного цілого, вона несе в собі спадковість концептуальних підходів щодо забезпечення безпеки країни на мікро- і макрорівнях, нерозривність взаємозв'язків, спільність принципів і методів. Причому транспортна безпека об'єктивно має свої особливості і специфіку, що відображає галузеву спрямованість і визначальне її місце, роль і значення в структурі національної безпеки.

У зв'язку з цим, враховуючи безперервно зростаючу роль транспортної інфраструктури, слід виділити транспортну безпеку в якості важливого самостійного виду національної безпеки. І, ймовірно, тоді на дану сферу буде звернено більш пильну увагу держави, суспільства, бізнесу.

Варто відзначити, що транспортна безпека характеризується ієрархічністю, яка визначається великим ступенем впливу на її стан різних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також діями керуючої системи у вигляді міжнародних морських організацій, держави і громадських організацій в різних областях (і, звичайно, в законодавчій). Тому важливе значення має класифікація видів транспортної безпеки, що дозволяє здійснювати вибір конкретної політики та стратегії її забезпечення. Незважаючи на досить умовний характер будь-якої класифікації, яка зазвичай розробляється відповідно до тих чи інших практичних завдань, в її основу необхідно закладати найбільш суттєві загальні ознаки.

Забезпечення транспортної безпеки відрізняється на різних видах транспорту, що пояснюється особливостями в їх роботі. Зокрема, на водному транспорті на рівень безпеки впливає екологічний стан водних шляхів, стан та умови експлуатації берегових об'єктів, можливість організації пошуку та рятування людей та суден на воді. Такі завдання відсутні на інших видах транспорту. Тому, доцільно розглядати економічну безпеку окремо за видами транспорту. Але аналіз наукових джерел показав, що використовується поняття тільки авіаційної безпеки, тому ми пропонуємо на сьогодні виокремлювати авіаційну, воднотранспортну, залізничну, автодорожню за видами транспорту (рис. 1).

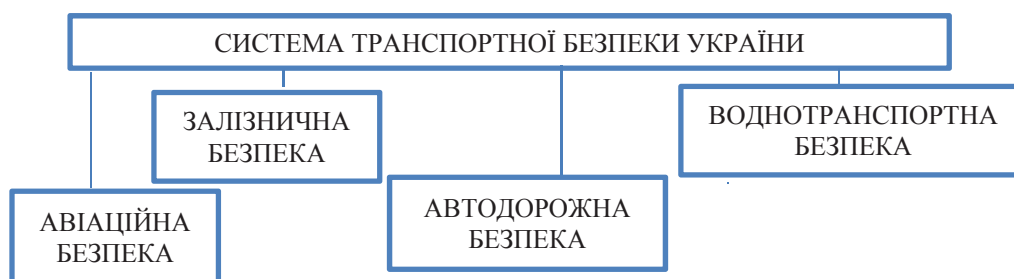

Рис. 1. Система транспортної безпеки України

З метою вивчення місця воднотранспортної безпеки в комплексній системі безпеки підприємств водного транспорту, слід зупинитись на сутності поняття воднотранспортна безпека на основі ресурсно-функціонального підходу. При цьому, під воднотранспортною безпекою будемо розуміти діяльність по попередженню ушкоджень людського здоров'я та життя, довкілля та майна на водному транспорті (водних шляхах, берегових об'єктів та портах) та забезпечення комплексу заходів з усунення небезпек, що виникають.

РІЗНІ ВИДИ ТРАНСПОРТУ

Єдиним правильним на сьогодні шляхом у напрямку забезпечення безпеки судноплавства на морському та річковому транспорті є підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності. На це неодноразово наголошували такі вчені як В.Ф. Сидоренко, Т.Б. Ванданов, Л.М. Єгоров, В.А. Абчук, Г.В. Тубольцева, В.О. Сергійчик, В.В. Серафимов, В. Бойович, І.О. Бадура, С.О. Кузнецов, В.В. Ралько, О.О. Балобанов та ін. У той же час комплексно адміністративно-правові засади нагляду та контролю за безпекою судноплавства в Україні розглянуто лише в дисертаційному дослідженні А.П. Калініченко. Інші ж роботи мають фрагментарний характер, торкаючись лише окремих питань забезпечення безпеки судноплавства та розкриваючи проблеми контрольно-наглядової діяльності у згаданій сфері в межах досліджень більш загального характеру [2]. Тому дійсно, функціональні складові комплексної системи безпеки підприємств морського та річкового транспорту мають свої особливості: зовнішні впливи і довкілля, умови переходу і заходу в порт (служби руху суден, лоцмани та інші), льодова обстановка, наявність берегових об'єктів, пошук і рятування людей та суден на морі, ліквідація небезпечних забруднень морського середовища.

Проаналізувавши наукові дослідження з проблем безпеки підприємства та безпеки судноплавства, приходимо до висновку відсутності єдиного комплексного підходу до визначення категорії – безпека водотранспортного підприємства та її функціональних складових.

На нашу думку, основними функціональними складовими комплексної системи безпеки підприємств морського та річкового транспорту є: судноплавна економічна безпека, портова економічна безпека та безпека берегових об'єктів та берегового персоналу. Важливе значення мають також ретроспективна та безпека довкілля.

Висновки. Тож, як бачимо, водотранспортна безпека займає певне місце в системі загальної транспортної безпеки України, тому постає гостра необхідність аналізувати та вирішувати її проблеми на концептуальному рівні з використанням загальнонаукових і новітніх прикладних методів пізнання, орієнтованих загалом на теоретико-прикладне обґрунтування концепції забезпечення транспортної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Зубок М.І., Зубок Р.М.* Безпека підприємницької діяльності (Нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку). – 2003. – 162 с.
2. *Собакарь А.О.* Забезпечення безпеки судноплавства на морському та річковому транспорті засобами державного контролю // Часопис Академії адвокатури України – № 12 (3'2011). – С. 2.